

Büszkeség és balítélet – avagy a katalán függetlenedés kérdése

Tavalyi utolsó (2017. őszi-téli) számunkban a székely autonómia-törekvések kapcsán érintőlegesen foglalkoztunk Katalónia kérdésével is.¹ Azóta felgyorsultak az események, ezért Szente-Varga Mónika közvetítésével felkértünk egy hozzáértő szakértőt, hogy mutassa be a katalán függetlenségi törekvések hátterét és ismertesse a legújabb fejleményeket. (A szerk.) Íme:

A spanyol történelmi tartomány, Katalónia, helyzetével való elégedetlensége a Franco diktatúra elnyomásából eredeztethető. A diktátor 1975-ös halála után, az 1978-as alkotmányozást és demokratizálódást követően a katalánok egyre több autonómiát követeltek maguknak, melyet mind az új, mind a történelmi nacionalista politikai formációk kihasználva, az évek során egy jó adag populizmussal megfejelve, egyre inkább felerősítettek. A katalánok nagy része a rendszerváltás után, annak szabadságát kihasználva mind társadalmi, mind politikai szinten igyekezett megélni a diktatúra során elfojtásra kényszerült nemzeti érzelmeit, elsősorban az anyanyelvhasználat terén.² A jelenlegi egyetemista korosztály már nemcsak a nagyszülőktől hétvégként, hanem a kötelező iskolai oktatásban is tanulta a katalánt, ami jelenleg uralja nem csupán a hivatali, de a köznyelvet is, és nem csak az eldugott falvakban, hanem a diverzitására oly büszke Barcelonában is. Az alkotmányozást követő „katalánosítás” megtette hatását, és a 2000-es évek közepére a katalán társadalom egyre erősebben, sok esetben alulról szerveződő kezdeményezések révén is kezdte követelni tartományi autonómiájának kiterjesztését.

A 2006-ban elfogadott, ebbe a tendenciába beleillő új Autonómia Statútum a katalánokat egy időre elcsendesíteni látszott. A fordulópontot a Statútum alkotmánybíróági revíziója jelentette 2010-ben, mely helyzetet csak tovább rontotta a

spanyol Néppárt, a *Partido Popular* (továbbiakban: *PP*) választási győzelme.³ A katalán függetlenedés lavinája, mely a 2017-es októberi függetlenedési szavazáson és az azt követő, esetlen és megosztó függetlenségi deklarációból csúcsosodott ki, ekkor indult csak be igazán...

A 2010-2016 közötti időszakot katalán-spanyol vonatkozásban az állóháború kifejezés szemlélteti a leginkább. 2016 januárjáig a korrupciós ügyeiről elhíresült Artur Mas, azt követően pedig a volt – és potenciális jövőbeli – kormányfő, Carles Puigdemont által vezetett tartományi kormányzat feszegette a spanyol alkotmányosság kereteit, és főként az azóta is kormányon lévő néppárti kormány idegeit. Utóbbinak lépéseit a helyzet eskalálódásával párhuzamosan egyre nagyobb tehetetlenség jellemezte, amellet, hogy a Mariano Rajoy vezette jobboldali kormány hozzávetőlegesen annyira volt nyitott a tárgyalásokra, mint a román vezetés a székely kérdésre, tehát semennyire. Mindezek figyelembe vétele után is nehéz azonban elképzelni, hogyan juthatott el a katalán-spanyol együttélés arra a szintre, hogy a katalán elnök kvázi Brüsszelbe szökik, miközben a pártja elvi győztesként kerül ki a december 21-i előrehozott tartományi választásokból, és a távolból azon lamentál, hogy a modern technika segítségével akár a belga fővárosból is kormányozhatná Katalóniát.⁴ De mielőtt eljutunk a jelenlegi helyzet szépségeinek boncolgatásáig, vegyük sorra röviden, mely lépések vezettek el a fentiekben említett szituációhoz.

A függetlenedésre törekvő pártok az évek során folyamatosan erősödtek, majd a 2015-ös tartományi választások alkalmával kerültek döntő pozícióba, amelyen az akkor már nemcsak első sorban az autonómia kiszélesítésével, hanem Katalónia függetlenedésével kampányoló *Junts Pel Sí* (*Együtt az igenért*; továbbiakban: *JxSí*) választási formáció nyert. A 62 megszerzett mandátum azonban nem volt elegendő, hiszen 6 hely híján nem érték el a többséget a parlamentben.⁵ A formáció listavezetője a karizmatikus Raül Romeva volt, akit dinamikus felszólalásai és a függetle-

nedés iránti szenvedélye mellett szakmai tapasztalatai is alkalmassá tettek arra, hogy hitelesen képviselje a katalán függetlenedés ügyét, mind belföldön, mind nemzetközi szinten.⁶ Azon a bizonyos nemzetközi szintéren, melyen a katalánok 2010 óta egyre professzionálisabb és merészebb lépésekkel kívántak teret nyerni maguknak kezdve a kvázi diplomáciai képviselletektől egészen az Európai Parlamentbe mandátumot szerzett katalán képviselőikig.⁷ Azonban kisebb zavart okozott a politikai térben, hogy a *JxSí* elnökjelöltje, a volt kormányfő Artur Mas korrupciós ügyeinek listája igen hosszúra nyúlt. A Mas személye körül kialakult politikai vita megakadályozta, hogy a *JxSí* megállapodjon egyes további, függetlenedést kívánó pártokkal, annak ellenére, hogy az összefogás komoly parlamenti többséget jelenthetett volna a függetlenségpártiaknak, hiszen így a 135 parlamenti helyből 73-at foglaltak volna el.⁸

A vita elhúzódása miatt azonban a katalán kormány csak 2016 elején alakult meg, amikor viszont egy olyan, tisztán függetlenedéspárti kormányzat állt munkába Carles Puigdemont vezetésével, melynek nem titkolt célja volt a katalán kérdés mihamarabbi, akár drasztikus megoldása. Ebbe az irányba mutatott az önálló külügyi tárca felállítása a katalán kormányban, folyamatos diplomáciai lépések a külvilág megnyerésére, valamint a belpolitikában egy demokráciát és önrendelkezési jogot előtérbe helyező, sok esetben populista retorika, melyben a spanyol központi kormányt, mint elnyomó hatalom jelenik meg. Mindezzel párhuzamosan a spanyol kormány-párt, a *PP* számára nehéz időszak következett, miután a 2015 decemberi általános választások után a parlament nem erősítette meg Mariano Rajoy személyét elnöknek, így 2016-ban előrehozott választásokra került sor.⁹ Ezt a politikailag bizonytalan időszakot a katalán függetlenedési kormány remekül használta ki, így fordultak a 2017-es népszavazás évére, a hajrára.

A Rajoy vezette spanyol kormány folyamatosan támadta a függetlenedési népszavazást, érthetetlen módon ezúttal is mellőzve a politikai dialógust, mint megoldási opciót. A spanyol alkotmánybíróság – ami jellemző és megkérdőjelezhető módon a katalán kérdésekben igen hamar néhány, vagy akár egy napon belül is képes dönteni – a népszavazás illegálisnak nyilvánításával

zöld lámpát adott a spanyol néppárti kormánynak, hogy a törvény minden eszközével, a spanyol rendőrséget a *Polícia Nacionalt*, valamint a kvázi csendőrségként működő, Katalóniában inkább csak másodlagos, katasztrófavédelmi feladatokat ellátó *Guardia Civilt* is bevetve lépjen fel a népszavazás ellen. 2017 októberének közeledtével a rendvédelmi szervek tömegesen foglaltak le szavazócédulákat, illetve sor került az első letartóztatásokra is a katalán vezetők második vonalából. A különálló, katalán tartományi rendőrség az utolsó pillanatig ellenállt a spanyol központi kormányzat nyomásának, ezzel megakadályozva, hogy tevőlegesen kelljen fellépniük a népszavazás ellen.¹⁰

A spanyol központi kormány minden erőfeszítése ellenére is sor került a népszavazásra, sok esetben megkérdőjelezhető eredménnyel és hatékonysággal, hiszen a szavazni kívánók lakóhelytől függetlenül szinte bárhol leadhatták a voksukat.¹¹ Ezzel egyidőben a madridi kormányzat egyes szavazókerületekbe kivezényelte a spanyol rendőrséget és csendőrséget, ahol elkészült az a néhány, világsajtót bejárt felvétel, melyen a rendőri szervek brutálisan léptek fel az állampolgárokkal szemben.¹² A vérző arcú idős katalán hölgy képétől hangos média rövid szenzációként kavarta fel Európát és a világot, és tette a téma szakértőjévé emberek millióit néhány napra.

A felháborodás, és az azzal járó érdeklődés azonban hamar alábbhagyott, a katalán tartományi vezetése helyzete azonban azóta sem stabilizálódott. A 2017. október 1-i referendumot követően a spanyol kormányzati gépezet ismét cselekedett, letartóztatták a katalán kormányzat csaknem összes tagját, mellyel egy időben Carles Puigdemont, katalán kormányfő Brüsszelbe utazott két kormánytagjával együtt.¹³ A katalán elnök immár hozzávetőlegesen fél éve tartózkodik a belga fővárosban, konzekvensen ragaszkodva ahhoz, hogy nem az igazságszolgáltatás elől menekült el, hanem így szeretné biztosítani, hogy továbbra is Katalóniáért dolgozhasson, még ha az a távolból is teszi.¹⁴

A spanyol kormányzat a népszavazást követően előrehozott választásokkal kísérte meg stabilizálni a helyzetet, de a 2017. december 21-én lezajlott voksolás csak az egyes pártok támogatottsága szempontból hozott változást, a katalán

függetlenedés kérdésének megoldása azonban, ha lehet még távolabbra került. A szavazás magas, 82 %-os részvétellel zajlott, mely során a két meghatározó függetlenségi párt az *Esquerra Republicana de Catalunya* (ERC) és a *Junts per Catalunya* (JxPC) - melynek listavezetője az említett Puigdemont - összesen 66 mandátumot szereztek, csupán kettővel elmaradva az abszolút többségtől.¹⁵ Ez annak fényében érdekes, hogy a választáson a legtöbb szavazatot szerző - ezzel nagy sikert arató, egységpárti formáció - *Ciudadanos* elnöke lemondott a kormányfői pozícióról a kialakult helyzetre tekintettel.¹⁶

Az előrehozott választások legérdekesebb mozzanata, hogy olyan politikusok is a jelöltek között lehettek és mandátumot szerezhettek, mint Oriol Junqueras, az *ERC* elnöke, aki éppen börtönbüntetését tölti az októberi referendum miatt, vagy az éppen Brüsszelben székelő Puigdemont, aki jelenleg is elnökjelöltként van számon tartva a kormányt alakítani készülő *ERC* és *JxPC* soraiban. Ebből adódóan az utóbbi hetekben olyan lehetőségek merültek fel, mint például, hogy a legitim kormányfő Brüsszelből bejelentkezik Skype-on, és úgy vesz részt a parlament ülésén. A legutóbbi, már jogszabálymódosítási javaslatok olyan megoldást keresnek a kormányfő kijelöléséhez, mely során kettős kormányzati modell jönne létre: Carles Puigdemont, mint legitim, tényleges döntéseket hozó kormányfő Brüsszelből irányítaná a Barcelonában székelő másodlagos, végrehajtó kormányt.¹⁷ A spanyol kormányzat álláspontját mindenféle ilyen opció esetében az elutasítás és a politikai dialógus szándékának teljes hiánya jellemzi, mely ezáltal még ki tudja meddig fogja destabilizálni az egész országot...

HORNYÁK VERONIKA

Jegyzetek

1. Agg Zoltán - Gáspár Anikó: Székelyek, katalánok, kurdok, Comitatus: Önkormányzati Szemle XXVII.:(225) pp. 75-79. (2017)
2. Szente-Varga, Mónika: Katalán nyelvpolitika, 2012, *Mediterrán Világ*, No 21, pp.53-64.

3. **Brunet M. Josep; Calvet M. Josep:** El TC avala la mayor parte del Estatut pero recorta 14 artículos [online] 2017.07.03. Forrás: *La Vanguardia*

4. **Regué Júlia:** ¿Puede Puigdemont ser investido telemáticamente? [online] 2018.01.08. Forrás: *El Periódico*,

5. Resultados de las elecciones catalanas de 2015, [online] 2018.02.01. Forrás: *El País*

6. **Hinojosa, Silvia:** Raúl Romeva, el nuevo 'embajador' de Catalunya [online] 2016.02.06. Forrás: *La Vanguardia*

7. Catalan Ministry for Foreign Affairs proves Catalonia's "unequivocal will to become a state" 2016.02.09. Forrás: *Catalan News*

8. Resultados de las elecciones catalanas de 2015, [online] 2018.02.01. Forrás: *El País*

9. Resultados de las elecciones generales de 2015, [online] 2018.02.08. Forrás: *El País*

10. Cerco judicial a la pasividad de los Mossos el 1-O, 2018.02.10. Forrás: *El Mundo*

11. ¿Qué es el referéndum de independencia de Catalunya? Fecha y 5 claves [online] 2017.10.01. Forrás: *El Periódico*

12. **Juárez, David:** Todos los videos de la represión policial en el referéndum [online] 2017.10.02. Forrás: *La Vanguardia*

13. **Pérez, Claudi:** Puigdemont y cinco exconsejeros se refugian en Bruselas [online] 2017.10.31. Forrás: *El País*

14. Puigdemont anuncia que el Govern cesado en Bruselas se organizará para defender su legitimidad [online] 2017.11.08. Forrás: *El Mundo*

15. Resultados elecciones catalanas 2017 en Cataluña, 2018.12.23. [online] Forrás: *La Vanguardia*

16. **de Miguel, Rafa:** Inés Arrimadas: "Plantaremos una alternativa de Gobierno, pero cuando toque", [online] 2018.02.09. Forrás: *El País*

17. **Cutrona, Judith:** Puigdemont y Catalunya, en directo, [online] 2018.02.09. Forrás: *La Vanguardia*

Letöltés dátuma: [2018.01.15.-2018.02.12.]